

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, доцента, заступника директора з наукової роботи
Інституту вищої освіти НАПН України

Скиби Юрія Андрійовича

на дисертацію

Кущенко Олега Ігоровича

**«ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В
КОНТЕКСТІ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УМОВАХ КРИЗИ»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності

«011 Освітні, педагогічні науки»

Актуальність теми

Сучасний етап розвитку глобального інформаційного суспільства характеризується масштабними цифровими трансформаціями, які виступають ключовим чинником модернізації системи вищої освіти. Актуальність дослідження проблем забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в цьому контексті суттєво загострюється під впливом глобальних кризових викликів: наслідків пандемії COVID-19 та ведення повномасштабної війни в Україні.

Європейський вектор інтеграції України та отримання статусу кандидата на вступ до ЄС зобов'язують гармонізувати вітчизняні підходи із міжнародними вимогами. Це відображено у Плані дій цифрової освіти ЄС (2021–2027), а також у ключових документах Європейського простору вищої освіти — Паризькому (2018), Римському (2020) та Тиранському (2024) комюніке. Міжнародні стандарти орієнтують на те, що цифровізація має бути не тимчасовим антикризовим заходом, а стратегічним інструментом інноваційного розвитку та забезпечення інклюзивності, що гарантує безперервний доступ до якісної освіти для всіх верств населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб та постраждалих від війни.

Позитивним є той факт, що наукове дослідження здійснено в межах наукової теми відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України «Політика та механізми забезпечення ефективності освітньої діяльності в університетах України в контексті євроінтеграції та в умовах воєнного стану і післявоєнного відновлення» (0122U200828, 2021-2023 рр.), що свідчить про його органічний зв'язок із пріоритетними напрямами розвитку держави.

Таким чином, дисертаційне дослідження спрямоване на розв'язання актуальної наукової проблеми забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті цифрових трансформацій в умовах кризи. З огляду на вищевикладене, подана на рецензування дисертація Кущенко О.І. «Забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті цифрових трансформацій в умовах кризи», є сучасним та затребуваним дослідженням у полі національної освіти і науки.

Новизна результатів наукового дослідження

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження О.І. Кущенко полягає у тому, що комплексно досліджено забезпечення та

вдосконалення якості вищої освіти в контексті цифрових трансформацій в умовах кризи в Європейському просторі вищої освіти та Україні та обґрунтовано такі положення:

уперше:

- системно вивчено теоретичні основи (через ієрархічну систему принципів і тенденцій) та практичні підходи (стандарти, методи, критерії) щодо забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті цифрових трансформацій в умовах кризи в ЄПВО та Україні;

- розроблено концептуальну модель забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті цифрових трансформацій в умовах кризи в Україні, яка вдало інтегрує матричну модель оцінювання цифрової трансформації ЗВО та рамковий механізм цифровізації. Це дозволяє перейти до стратегічного управління якістю освіти в умовах кризи.

удосконалено:

- підходи до оцінювання цифрової трансформації закладів вищої освіти в контексті забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти на основі обґрунтованої системи відповідних критеріїв

- запропоновано власне тлумачення понять: «цифрова вища освіта», «внутрішнє забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті цифрових трансформацій в умовах кризи» з врахуванням сучасних реалій та чинників нестабільності.

набули подальшого розвитку:

- діагностичний інструментарій оцінювання цифрових трансформацій закладів вищої освіти в контексті забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в умовах кризи.

Наукова новизна дисертації є чітко диференційованою, має системний характер і полягає у вирішенні важливої наукової проблеми. Зазначені елементи наукової новизни свідчать про те, що дисертація О.І. Куценка є самостійним, глибоким і завершеним науковим дослідженням, яке робить вагомий внесок у розвиток вітчизняної освітньої науки та практики в епоху цифрових змін та кризових викликів.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення одержаних результатів полягає у науково обґрунтованих рекомендаціях для розбудови національних та інституційних політик і стратегій, передусім для наукового супроводження і методичного забезпечення реалізації Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 р. № 286-р, нормативно-правової бази щодо розвитку цифрової вищої освіти, системи забезпечення та вдосконалення якості й цифрових трансформацій в закладах вищої освіти України, ураховуючи запропоновану концептуальну модель забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті цифрових трансформацій в умовах криз на основі політик ЄПВО та інноваційного досвіду провідних українських і закордонних закладів вищої освіти.

Результати дослідження можуть слугувати дорожньою картою для приведення у відповідність інституційних політик забезпечення та

вдосконалення якості вищої освіти в контексті цифрових трансформацій в умовах криз на основі політик ЄПВО та інноваційного досвіду провідних українських і закордонних закладів вищої освіти.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та дотримання принципів академічної доброчесності

Проаналізувавши звіт подібності за результатами перевірки дисертаційної роботи на текстові збіги, можна констатувати, що дисертація Куценка Олега Ігоровича є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому не виявлено ознак фабрикації, фальсифікації, компіляції, плагіату чи неправомірних запозичень. Усі використані наукові положення, ідеї, результати та фрагменти праць інших авторів належним чином супроводжуються посиланнями на відповідні джерела, що засвідчує дотримання дисертантом принципів академічної доброчесності.

Мова та стиль викладення результатів

Дисертацію викладено українською мовою. Текст роботи характеризується логічністю, послідовністю викладу матеріалу, дотриманням наукового стилю та коректним використанням фахової термінології. Загальні висновки дисертації відзначаються змістовною повнотою, належним рівнем узагальнення одержаних результатів та їх відповідністю поставленій меті й визначеним завданням дослідження.

Зміст та структура дисертації

Дисертація Куценка О.І. відзначається чіткою логікою викладу матеріалу, внутрішньою узгодженістю та обґрунтованою структурою. Окремо варто підкреслити належний рівень визначення мети та дослідницьких завдань, які надали роботі змістовної завершеності й послідовності. Така структура дослідницького задуму засвідчує виважений підхід автора до розкриття обраної проблематики та логічну обґрунтованість побудови дисертаційного дослідження.

У вступі дисертаційного дослідження О.І. Куценко належно обґрунтовано актуальність теми дослідження, зумовлену потребою забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті цифрових трансформацій в умовах кризи. Чітко визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, представлено комплекс взаємодоповнювальних методів наукового пошуку, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі дисертації «Теоретичні основи забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті цифрових трансформацій в умовах кризи» (С. 28-95) здійснено ґрунтовне теоретико-аналітичне осмислення проблеми забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті цифрових трансформацій.

Автором ґрунтовно проаналізовано значну кількість сучасних міжнародних і вітчизняних публікацій, рекомендацій міжнародних організацій (OECD, ENQA, INQAAHE, DigCompEdu тощо), що забезпечує високий рівень теоретичного обґрунтування дослідження.

О.І. Кущенко здійснив системний аналіз наукових джерел, що корелюють з темою наукового дослідження, зокрема цифрова трансформація університетів; забезпечення якості; кризове управління; цифрова інфраструктура та ін. Проте, недостатньо здійснено чітке концептуальне розмежування понятійного апарату.

У роботі широко використовується поняття «цифрове лідерство», проте недостатньо обґрунтовано його принципові відмінності від стратегічного, трансформаційного та інноваційного лідерства.

Позитивним є той факт, що автор розглядає якість освіти не лише через освітній процес, а й через управління, цифрову інфраструктуру, професійний розвиток персоналу, цифрову культуру, академічну доброчесність та інституційну стійкість.

Зміст розділу вирізняється логічністю, концептуальною цілісністю та створює належне теоретичне підґрунтя для подальшого емпіричного аналізу

Другий розділ «Забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті цифрових трансформацій: європейський вимір» (с. 96-152) присвячено проблемі трансформації систем забезпечення якості в умовах цифровізації, пандемії COVID-19 та війни в Україні. Автор вдало поєднує глобальний, європейський та національний контексти.

Позитивним є ґрунтовний аналіз стратегічних документів Європейського простору вищої освіти, Європейського Союзу, міжнародних організацій та української нормативної бази, що дозволяє простежити еволюцію підходів до цифрової трансформації систем забезпечення якості вищої освіти.

О.І. Кущенко здійснив порівняльний аналіз практик європейських та вітчизняних університетів, що суттєво підсилює практичну цінність дослідження.

На особливу увагу заслуговує розроблення авторської матричної моделі оцінювання цифрової трансформації закладів вищої освіти, яка включає шість взаємопов'язаних критеріїв оцінювання та інтегрує управлінські, технологічні, організаційні й безпекові компоненти. Водночас запропонована модель не лише теоретична, а й апробована на вибірці із 81 вітчизняного та зарубіжного університету, що підвищує достовірність отриманих результатів.

У третьому розділі дисертації «Розвиток забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти України в контексті цифрових трансформацій в умовах криз» (с. 153-188) запропоновано концептуальну модель і практичні рекомендації щодо розвитку системи забезпечення якості вищої освіти України.

Логічним підсумком компаративного етапу дослідження стало створення моделі цифровізації системи забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти, яка поєднує рамковий механізм цифровізації із запропонованою матричною моделлю оцінювання цифрової трансформації закладів вищої освіти. Представлена розробка може бути використана: під час формування стратегій цифрової трансформації університетів; удосконалення внутрішніх систем забезпечення якості; проведення самооцінювання; розроблення політик використання штучного інтелекту тощо.

Висновки дисертації є структурованими, змістовно узгодженими з поставленими завданнями дослідження та повною мірою відображають основні

результати наукового пошуку. У них узагальнено ключові теоретичні та практичні результати дослідження, підтверджено досягнення мети дисертації, а також окреслено перспективи використання одержаних результатів.

Оцінка повноти викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях

Основні наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження достатньо повно викладені у 7 наукових працях, із них: 4 статті в наукових фахових виданнях категорії «Б» України (1 – у співавторстві), одноосібний розділ у колективній монографії, 2 – у збірниках матеріалів конференцій.

Варто наголосити, що список використаних джерел налічує 259 найменування, з них 136 іноземними мовами, що підтверджує широку та репрезентативну джерельну основу роботи.

Результати дисертаційного дослідження пройшли належну апробацію на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях і науково-популярних заходах, а також систематично обговорювалися на засіданнях відділу забезпечення якості вищої освіти Інститут вищої освіти НАПН України упродовж 2022–2026 рр., що підтверджує їх наукову значущість і практичну цінність.

Наведене дає підстави стверджувати, що наукові результати дисертаційного дослідження повною мірою висвітлені в опублікованих працях здобувач, а їх зміст відповідає основним положенням дисертації.

Дискусійні питання та рекомендації

Представлений у дисертації матеріал, його глибокий аналіз, аргументована інтерпретація результатів і сформовані висновки не викликають заперечень. Позитивно оцінюючи результати дослідження здійсненого О.І. Куценком, вважаю за доцільне висловити окремі дискусійні положення та конструктивні побажання, які можуть слугувати підґрунтям для подальшого уточнення та поглиблення окремих аспектів наукового пошуку, а саме:

1. О.І. Куценко розглядає цифрову трансформацію як один із ключових чинників підвищення якості вищої освіти. Автору варто було виокремити найбільш критичні ризики надмірної цифровізації, адже не завжди цифровізація призводить до покращення якості освіти.

2. У дисертації значну увагу приділено кризостійкості університетів. Важливо було би зазначити, які саме кількісні індикатори, на думку автора, можуть найбільш об'єктивно характеризувати інституційну кризостійкість університету.

3. У науковому дослідженні одним із результатів є концептуальна модель. Практичну значущість результатів дослідження посилили би рекомендації щодо шляхів інтеграції запропонованої концептуальної моделі до чинної системи внутрішнього забезпечення якості відповідно до вимог ESG та нормативних документів України без надмірного збільшення адміністративного навантаження.

4. У роботі передбачено використання політик застосування штучного інтелекту. Автору доцільно було би визначити, які механізми є найбільш

ефективними для забезпечення балансу між інноваційністю, академічною доброчесністю, захистом персональних даних та етичними принципами використання ІІІ.

Висновки про дисертацію

У цілому, робота відзначається високим рівнем наукової зрілості, логічною послідовністю викладу, глибиною аналітичних узагальнень, а також умінням інтегрувати теоретичні концепції та емпіричні дані в цілісну систему. Дисертант демонструє високу компетентність у проведенні компаративного аналізу, здатність до формування обґрунтованих висновків і внесення конструктивних ідей у розвиток відповідної наукової галузі, що робить роботу значущим внеском у сучасну педагогічну та освітньо-організаційну практику.

Вважаю, що дисертаційне дослідження здобувача ступеня доктора філософії Куценка Олега Ігоровича на тему **«Забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти в контексті цифрових трансформацій в умовах кризи»** виконане на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є завершеним науковим дослідженням, сукупність теоретичних і практичних результатів якого забезпечує розв'язання наукового завдання та має істотне значення для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Дисертація за актуальністю, науковою новизною та практичною значущістю повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, визначеним у п. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами).

Це дає підстави для висновку, що Куценко Олег Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, доцент,
заступник директора з наукової роботи
Інституту вищої освіти
Національної академії педагогічних
наук України

Юрія СКИБА

«20» липня 2026 року

Юрій Скиба Ю. А. засвідчує.
Директор Інституту вищої
освіти НАПН України
Драг Т.Т.